De telefoongids op de mediagolven

02-11-2017 10:55

De overgang van druk naar de verschillende vormen van digitaal volgde in de jaren tachtig en negentig een patroon. Naslagwerken zoals algemene encyclopedieën en telefoonboeken vormden naast de Bijbel de vooruitgeschoven posten. Deze werken waren gestructureerd, hadden een maatschappelijk belang, maar ook een lange productiecyclus. Meerdelige encyclopedieën hadden een productiecyclus van vijf jaar. Van de twintigdelige *Telefoongids van Nederland* werd maandelijks één deel bijgewerkt en dus was die nooit compleet actueel.

Bij de ontwikkeling van druk naar digitaal speelde de telefoongids een belangrijke rol. In minder dan twintig jaar maakte het digitale telefoonboek drie grote mediagolven mee: van videotex naar bevroren digitaal op cd-rom en door naar internet.

De Telefoongids op videotex

Het Nederlandse telefoonboek heeft ook al deze veranderingen meegemaakt. Toen de PTT in 1980 de videotexdienst Viditel online bracht, werd het telefoonboek gezien als een zogeheten triggerdienst, die de nodige abonnees zou trekken. Hoewel Frankrijk in 1982 al zijn elektronische telefoongids op Minitel presenteerde, kreeg in Nederland de PTT het telefoonboek pas in 1989 online, toen de videotexdienst versie 2.0 (Videotex Nederland) beschikbaar was.

(de tekst gaat verder onder de afbeelding)

Minitel (Collectie Jak Boumans)

De Telefoongids op cd-rom

Vanaf 1984 kwam de cd-rom op als informatiedrager en werd ook aan een telefoonboek op de zilveren schijf gedacht. Vanaf 1988 werd er serieus over het uitgeven van een Nederlandse telefoonschijf gesproken. Een aantal bedrijven maakte aanbiedingen en zelfs prototypen. Een consortium van Maatschappij voor Informatica Diensten (MID), Sdu en het Philips replicatiebedrijf PDO begon een proefproject onder de naam *CD-foongids* en bood dat aan PTT Telecom aan. Maar er was bij de PTT twijfel over eventueel kannibalisme: dat lanceerde in 1989 het *Telefoonboek op Videotex Nederland*. Pas in 1991 gaf PTT Telecom Netwerkbedrijf de opdracht tot het vervaardigen van een telefoongids op cd-rom aan het zusterbedrijf PTT Contest in samenwerking met BSO CAT. In 1992 introduceerde PTT Telecom de schijf op de Efficiencybeurs onder de naam *CD-foongids*. Er kwam een zakelijke editie met actualisaties per kwartaal en later een consumentenversie, die één keer per jaar werd ververst.

(de tekst gaat verder onder de afbeelding)

CD-foongids 1992 (Collectie Jak Boumans)

De Gouden Gids digitaal

Vanaf 1995 kreeg de *CD-foongids* concurrentie. Eerst van de *Gouden Gids*, die een business-schijf uitbracht met alle 26 edities van de gids. In 1997 begon Denda uit Oldenzaal te werken aan een eigen product. Omdat PTT Telecom het bestand met nummers en namen van abonnees niet wilde verkopen, liet het bedrijf de twintig telefoonboeken overtikken in China en legde het resultaat, inclusief fouten, vast op de zilveren schijf. In 2000 startte Denda met verkoop van haar *Nationale Telefoongids op CD-rom*, een combinatie van alle *Gouden Gidsen* en alle telefoonboeken van Nederland.

(de tekst gaat verder onder de afbeelding)

Gouden Gids 1995 (Collectie Jak Boumans)

Nog voor het einde van het eerste decennium in de 21ste eeuw was het gedaan met de telefoongidsen op schijf. De *Gouden Gids* was tot eind 2005 op cd-rom beschikbaar. De *Nationale Telefoongids* en de *CD-foongids* werden in 2007 van de markt gehaald.

De Telefoongids op internet

In 1989 kwam internet stilletjes Nederland binnen, maar die stilte werd verbroken in 1994, toen De Digitale Stad internet voor consumenten introduceerde. Ook toen KPN in 1995 met haar eigen internetdienst Planet Internet op de markt kwam, was de telefoongids nog niet beschikbaar op internet. Dat leverde een strijd op tussen internetdiensten. Zo kopieerde de internetaanbieder Vuurwerk uit Haarlem de bestanden van de *CD-foongids* en bracht deze onder de naam Webtel online, hetgeen leidde in 1996 tot een rechtszaak. In het najaar van 1996 kwam KPN eindelijk met www.detelefoongids.nl. Tegenwoordig is alleen nog deze telefoongids actief op internet.

De elektronische telefoongids heeft in Nederland in nog geen dertig jaar reeds drie mediagolven meegemaakt. De videotex-versie heeft nauwelijks zeven jaar bestaan. De *CD-foongids* heeft als product 15 jaar bestaan. De internetversie bestaat net iets meer dan 20 jaar.

Naast de mediagolven heeft de telefoonbranche en daarmee de publicatie van telefoonnummers meer drastische veranderingen ondergaan. Toen KPN, de opvolger van de PTT, het monopolie op telefonie en telegrafie verloor, vond ze het niet langer haar taak om de telefoonnummers bij te houden en in druk en digitale bestanden te verspreiden. In 2003 verkocht KPN dan ook het bedrijfsonderdeel Telemedia, dat verder ging als De Telefoon Gids BV (DTG). In 2008 werd de *Gouden Gids* overgenomen en geïntegreerd met de *Telefoongids*. De centrale informatiedienst voor telefoonnummers (008) is intussen overgenomen door verschillende bedrijven.

Jak Boumans is auteur van Toen digitale media nog nieuw waren – Pre-internet in de polder *(1967-1997)* en publiceert regelmatig op het gelijknamige blog.

Jak Boumans